

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту /ЦЗДВН
Кафедра міжнародних економічних відносин

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Петрушенко Ю.М.

_____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини»

освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»

на тему «ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ (НА

ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ)»

Здобувачки групи МЕ-01а _____

Юрченко Марії

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело _____ Марія Юрченко

Керівник

ст.викладач кафедри міжнародних

економічних відносин, к.е.н.

_____ С.В. Тарасенко

Суми – 2024 рік

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту / ЦЗДВН
Кафедра міжнародних економічних відносин

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
БАКАЛАВРА

(спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»)
здобувачу 4 курсу, групи МЕ-01а
Юрченко Марії Григорівні

1. Тема роботи «Формування міжнародної конкурентоспроможності закладу вищої освіти (на прикладі України та Німеччини)» затверджена наказом по університету від «08» травня 2024 року №0485-VI.
2. Термін подання здобувачем закінченої роботи «30» травня 2024 року.
3. Мета кваліфікаційної роботи – розроблення рекомендацій щодо формування міжнародної конкурентоспроможності закладу вищої освіти (на прикладі України та Німеччини).
4. Об'єкт дослідження – міжнародна конкурентоспроможність Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка та Ludwig Maximilian University Munich.
5. Предмет дослідження – процес формування міжнародної конкурентоспроможності закладу вищої освіти (на прикладі України та Німеччини).
6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах офіційних законів, постанов, наказів та інших документів, які регулюють освітній сектор Німеччини та України, статистичної інформації з офіційних джерел.
7. Орієнтовний план кваліфікаційної бакалаврської роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети.
Розділ 1. Теоретичні засади дослідження міжнародної конкурентоспроможності ЗВО – 23.04.2024.

У розділі 1 дослідити поняття міжнародної конкурентоспроможності освіти, фактори міжнародної конкурентоспроможності ЗВО, методичні підходи до оцінки міжнародної конкурентоспроможності закладів вищої освіти.

Розділ 2. Порівняльний аналіз міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України та Німеччини - 15.05.2024.

У розділі 2 проаналізувати поточний стан міжнародної конкурентоспроможності Київського національного університету імені Т.Г. Шевченка та Ludwig Maximilian University of Munich, виокремити країни

практики формування міжнародної конкурентоспроможності університетів.

Розділ 3. Рекомендації до підвищення міжнародної міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України - 20.05.2024.

У розділі 3 сформувавши рекомендації щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України.

8. Дата видачі завдання: «08» квітня 2024 року

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавр
на тему: «ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ (НА
ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ)»

здобувача Юрченко Марії Григорівни

Основний зміст бакалаврської роботи викладено на 57 сторінках, включаючи список літератури з 60 джерел на 8 сторінках. Робота містить 15 таблиць, 3 рисунки.

У даній дипломній роботі досліджено процеси та механізми формування міжнародної конкурентоспроможності закладів вищої освіти (ЗВО) на прикладі двох країн – України та Німеччини.

Метою роботи є розроблення рекомендацій щодо формування міжнародної конкурентоспроможності закладу вищої освіти (на прикладі України та Німеччини).

Мета роботи реалізується шляхом виконання наступних завдань:

- 1) сформувані теоретичні засади дослідження міжнародної конкурентоспроможності ЗВО;
- 2) проаналізувати формування міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України та Німеччини;
- 3) розробити рекомендації до підвищення міжнародної міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України.

У дослідженні використовувалися методи: індукція, дедукція, аналіз, синтез, логічний та порівняльний підходи.

Отримані результати кваліфікаційної бакалаврської роботи:

1. Виявлено, що основними факторами, які впливають на міжнародну конкурентоспроможність ЗВО, є якість освіти, науково-дослідницька

діяльність, міжнародні партнерства, рівень фінансування та інтернаціоналізація.

2. Українські ЗВО мають значний потенціал для підвищення своєї конкурентоспроможності, але стикаються з викликами, такими як обмежене фінансування, недостатня інтернаціоналізація та низька мобільність студентів.

3. Німецькі ЗВО демонструють високу конкурентоспроможність завдяки добре розвиненій інфраструктурі, значним інвестиціям у наукові дослідження, активній участі у міжнародних програмах та співпраці з промисловістю.

4. Сформовано матрицю стратегій для формування міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України за результатами SWOT-аналізу. Запропоновано рекомендації для українських ЗВО, спрямовані на покращення їхньої конкурентоспроможності, включаючи збільшення фінансування, розвиток міжнародних партнерств, підтримку мобільності студентів та викладачів, а також впровадження сучасних освітніх технологій.

Апробація дослідження була здійснені на конференції «Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток», Суми, 2024.

Ключові слова: МІЖНАРОДНА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ, ЗАКЛАДИ ВИЩОЇ ОСВІТИ, ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ, УКРАЇНА, НІМЕЧЧИНА, ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ, ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ, СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ, МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2024 рік

Рік захисту роботи – 2024 рік.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗВО	11
1.1 Поняття міжнародної конкурентоспроможності ЗВО.....	11
1.2. Фактори міжнародної конкурентоспроможності ЗВО.....	16
1.3. Методичні підходи до оцінки міжнародної конкурентоспроможності закладів вищої освіти	21
Висновки до 1 розділу.....	24
РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗВО УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ.....	26
2.1 Оцінка міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України на прикладі Київського національного університету імені Т. Шевченка	26
2.2 Оцінка міжнародної конкурентоспроможності ЗВО Німеччини на прикладі Ludwig Maximilian University of Munich.....	34
2.3 Порівняльний аналіз формування міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України та Німеччини (КНУ та LMU Munich).....	39
Висновки до розділу 2.....	43
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗВО УКРАЇНИ.....	44
3.1 Проблеми в досягненні міжнародної конкурентоспроможності ЗВО....	44
3.2 Шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України.	46
Висновки до розділу 3.....	49
ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52

СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ

ЗВО – заклади вищої освіти.

ВНЗ – вищі навчальні заклади.

ЮНЕСКО (UNESCO, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) - Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури.

ВСТУП

У сучасному глобалізованому світі освіта відіграє ключову роль у соціальному, економічному та культурному розвитку країн. Зміна освітніх парадигм, виклики глобалізації, швидкий технологічний розвиток та потреба в кваліфікованій робочій силі ставлять перед освітніми системами країн завдання підвищення їх конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Тема формування міжнародної конкурентоспроможності закладів вищої освіти набуває особливої актуальності в контексті її впливу на економічний потенціал, соціальну стабільність та інноваційний розвиток країни.

Міжнародна конкурентоспроможність закладів вищої освіти відображає якість життя в країні. Високий рівень освіти сприяє підвищенню добробуту населення, забезпечуючи громадян знаннями та навичками, необхідними для успішної кар'єри та соціальної інтеграції.

Підвищення міжнародної конкурентоспроможності закладів вищої освіти набуває особливого значення для України, оскільки сьогодні відбувається реформування освітньої системи з метою її адаптації до європейських стандартів. Відповідно, досвід закладів вищої освіти Німеччини, що вже має розвинуту освітню систему, є однією з кращих практик, які можна застосовувати для підвищення міжнародної конкурентоспроможності українських закладів вищої освіти.

Метою роботи є розроблення рекомендацій щодо формування міжнародної конкурентоспроможності закладу вищої освіти (на прикладі України та Німеччини).

Завдання дослідження:

- 1) сформулювати теоретичні засади дослідження міжнародної конкурентоспроможності ЗВО;

2) проаналізувати формування міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України та Німеччини;

3) розробити рекомендації до підвищення міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України.

Предметом дослідження є процес формування міжнародної конкурентоспроможності закладу вищої освіти (на прикладі України та Німеччини).

Об'єктом дослідження є міжнародна конкурентоспроможність Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка та Ludwig Maximilian University of Munich.

Методи дослідження: аналіз, синтез, логічний і системний підходи.

Інформаційною базою є офіційні закони, постанови, накази та інші документи, які регулюють освітній сектор в Німеччині та Україні, офіційна статистика від національних статистичних служб, міжнародних організацій з освіти. Для дослідження були використані наукові праці Антонюк Л.Л. [26], Безтелесна Л.І. [5], Вербовська Л.С. [44], Гладченко М.М. [45], Карпюк О.А. [6], Кравченко К.В. [3], Романової І.Б. [4], Шапран О.І. [8], Шевченко А.В. [23], Тимошенко О.В. [21] та інші.

Апробація дослідження була здійснені на конференції «Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток», Суми, 2024 [60].

Дослідження складається з трьох розділів. У першому розділі сформовано теоретичні засади дослідження міжнародної конкурентоспроможності ЗВО. Другий розділ присвячено аналізу формування міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України та Німеччини. У третьому розділі розроблено рекомендації до підвищення міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України

Загальний обсяг роботи становить 57 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗВО

1.1 Поняття міжнародної конкурентоспроможності ЗВО

Сучасний світ – світ конкурентних відносин. Глобалізація, з одного боку, стала потужним стимулом для розвитку міжвузівських зв'язків, академічної мобільності, спільних освітніх програм та наукових проєктів. Однак це також підсилило конкуренцію між університетами і освітніми системами країн в цілому. Усі сторони намагаються визначити і висвітлити свої переваги в освіті, наукових дослідженнях та інноваціях. Конкуренція неминуче породжує проблему конкурентоспроможності.

У сучасній економіці термін "конкурентоспроможність" застосовується для опису різних аспектів, таких як конкурентоспроможність товарів, послуг, освітніх послуг, організацій, освітніх закладів, галузей національної економіки тощо. Це суттєво змінює саме значення цього поняття. Сьогодні в економічній літературі існує багато різних поглядів та трактувань категорії "конкурентоспроможність". Однак, найчастіше під конкурентоспроможністю розуміють здатність до перемоги у змаганні, стійкість, якість, надійність та ефективність функціонування [1].

Перш ніж визначити поняття конкурентоспроможності ЗВО, розглянемо етимологію цього терміну. З етимологічної точки зору, слово "конкурентоспроможність" походить від англійського дієслова "compete", що означає "конкурувати", і є основою для слова "competitiveness", тобто "конкурентоспроможність". Згідно з українською лексикою, це поняття об'єднує два терміни - "конкуренція" та "спроможність", що вказує на здатність та можливість участі в конкуренції, змаганні [2].

Для розуміння сутності поняття конкурентоспроможності ЗВО слід звернутися до думки дослідників та фахівців. У наукових працях авторів

фігурують різні визначення поняття «конкурентоспроможність ЗВО», наведені у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 - Теоретичні визначення поняття «конкурентоспроможність ЗВО» (складено автором на основі [3, 4, 5, 6, 21, 22, 23,24,25])

Дослідники	Трактування поняття
К.В. Кравченко	Конкурентоспроможність ЗВО залежить від його здатності адаптуватися до потреб споживачів, функціонувати за стратегічним планом, ефективно використовувати ресурси та довгостроково співпрацювати з партнерами.
Романова І.Б.	Конкурентоспроможність закладу вищої освіти означає його здатність успішно діяти в динамічному конкурентному середовищі, зберігаючи свої конкурентні переваги.
Безтелесна Л.І.	Конкурентоспроможність закладу вищої освіти полягає у здатності задовольняти потреби споживачів, приносити суспільну користь, використовувати всі свої конкурентні переваги для ефективного розвитку та швидко адаптуватися до змін на ринку освітніх послуг і праці.
Карпюк О.А	Аналіз конкурентоспроможності закладу вищої освіти проводиться через оцінку конкурентоспроможності освітніх послуг, що надаються на ринку вищої освіти.
Тимошенко О.В.	Процеси, спрямовані на взаємодію та ефективну конкуренцію на ринку освітніх послуг, включають дії як поточних учасників, так і потенційних суб'єктів для досягнення оптимального становища.
Прус Л.	Здатність ефективно відповідати потребам споживачів через оптимальне співвідношення ціни, якості та різноманіття освітніх послуг, забезпечуючи суспільні потреби та стійкий розвиток закладу завдяки конкурентним перевагам.
Шевченко А.В.	Здатність підготовлювати фахівців, які можуть успішно конкурувати на внутрішніх або зовнішніх ринках праці, вносити нововведення в освітню галузь і реалізовувати стратегії розвитку у різних сферах власної діяльності.
Верхоглядова Н.І	Конкурентоспроможність закладу вищої освіти визначається кваліфікацією викладачів, розвитком інфраструктури,

	різноманітністю спеціальностей і успішністю випускників на ринку праці.
Антонюк Л.А.	Конкурентоспроможність закладу вищої освіти забезпечується його здатністю утримувати стійкі позиції на ринку завдяки потужному науково-педагогічному потенціалу, проведенню різноманітних досліджень, генеруванню нових знань, ефективному трансферу технологій в економіку та наявності прогресивних систем підготовки і перепідготовки кадрів найвищої кваліфікації.

Спільними елементами у визначеннях конкурентоспроможності закладів вищої освіти є:

- здатність адаптуватися до потреб споживачів освітніх послуг: Всі визначення вказують на необхідність закладів освіти пристосовуватися до змінних потреб учасників освітнього процесу та ринку праці;
- здатність функціонувати у конкурентному середовищі: Всі визначення зазначають, що конкурентоспроможність вищих навчальних закладів пов'язана з їхньою здатністю функціонувати в умовах конкуренції та забезпечувати собі стійкі позиції на ринку освітніх послуг;
- ефективне використання ресурсів: У всіх визначеннях відзначається необхідність ефективного використання ресурсів, таких як людські, матеріальні, фінансові, для забезпечення конкурентоспроможності закладу вищої освіти;
- стійкий розвиток та співпраця з партнерами: Всі визначення вказують на потребу у стійкому розвитку закладів вищої освіти та в установленні довгострокових партнерських зв'язків з іншими установами, організаціями та суспільством загалом.

Отже, визначаючи поняття міжнародної конкурентоспроможності вузу у глобальному цифровому просторі, слід зазначити, що це насамперед – здатність освітньої організації розробляти конкурентоспроможні на міжнародному рівні інновації в галузі освіти з використанням цифрових

технологій та адаптації до безперервних змін у середовищі освітніх послуг на світовому ринку.

Освіту можна розглядати як механізм для розвитку людського капіталу. У більшості розвинених країн концепція людського капіталу з'явилася з виникненням постіндустріального суспільства та економіки знань, де ключовими активами стали інформація та знання. У таких країнах людський капітал є вирішальним для розвитку, забезпечуючи до 75% виробництва та приросту національного доходу.

Наприклад, у Німеччини, середнє значення витрати на сферу освіти становило 7% від ВВП при мінімумі в розмірі 3,92 відсотка в 2007 р., і максимальному розмірі в розмірі 5,59 відсотка в 2020 р за даними ЮНЕСКО (рис.1.1) . Для порівняння, середньосвітовий показник у 2023 році з — 5,2 %. А науково-технічний прогрес Німеччини, за експертними оцінками, забезпечує більше 40% від загального приросту ВВП [7].

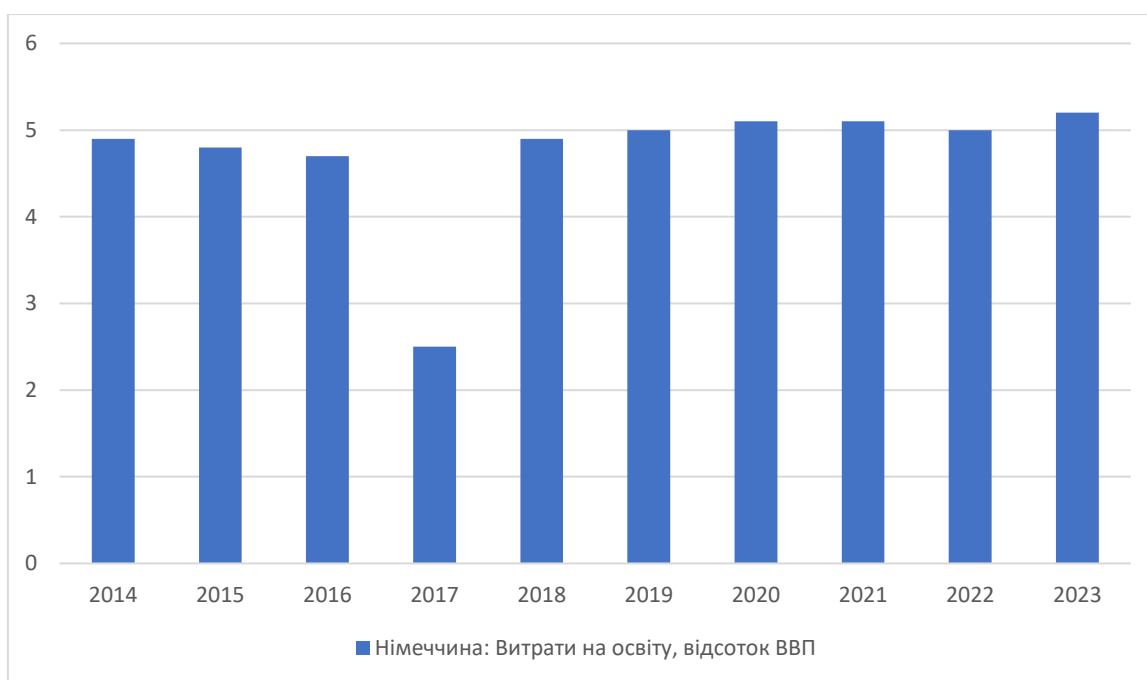

Рисунок 1.1 – Витрати на освіту в Німеччині, відсоток ВВП (складено автором на основі [7])

Ефективність країни в значній мірі залежить від її людського та природного потенціалу. Деякі країни демонстрували, що навіть із обмеженими природними ресурсами можна досягти передових результатів. Тому важливу роль відводиться людському потенціалу, освіті, компетенціям та творчому потенціалу людей. Знання стають основним ресурсом конкурентоспроможності у XXI столітті. Освітній рівень країни важко вважати передовим, якщо вона суттєво відстає за ефективністю економіки та рівнем життя від розвинених країн.

Ситуація з працевлаштуванням молоді в Україні, як і в усьому світі, наразі є проблематичною. Рівень безробіття серед молоді значно вищий, ніж загальний рівень безробіття, а випускникам навчальних закладів часто складно знайти роботу за фахом. Це питання потребує комплексного вирішення, яке має ґрунтуватися на співпраці всіх учасників ринку праці та ринку освіти. Необхідно знайти ефективні способи гармонізації цих двох систем, щоб забезпечити молоді доступ до можливостей працевлаштування, які відповідають їхнім навичкам та знанням.

Взаємодія ринків праці та освіти відбувається в межах соціально-економічного середовища. Ефективність цієї взаємодії залежить від вибору правильної моделі та методів її реалізації. Якість освітньої діяльності визначається рівнем організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, який має забезпечити надання студентам якісної освіти відповідно до законодавчих вимог та договору про надання освітніх послуг. Важливим аспектом підвищення якості освітніх послуг є своєчасне і якісне підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. Для цього у 2020 році було затверджено Положення про центр професійного розвитку педагогів [8].

Отже, міжнародна конкурентоспроможність закладу вищої освіти у глобальному цифровому просторі визначається його здатністю розробляти інноваційні освітні програми та технології, використовуючи цифрові технології, адаптуватися до безперервних змін у середовищі освітніх послуг

на світовому ринку, і забезпечувати високий рівень освіти, що відповідає міжнародним стандартам.

1.2. Фактори міжнародної конкурентоспроможності ЗВО

Ефективне управління конкурентоспроможністю дослідницького університету потребує уваги до всіх аспектів його діяльності. Для досягнення високого рівня конкурентоспроможності заклад вищої освіти має максимально використовувати свій науковий та освітній потенціал. Це вимагає ефективного управління, оптимального фінансування та належного матеріально-технічного забезпечення. Модель реалізації потенціалу розвитку конкурентоспроможності закладу вищої освіти зображена на рисунку 1.3 і відображає погляди більшості науковців, які досліджують питання конкурентоспроможності закладів вищої освіти, акцентуючи увагу на різних факторах її забезпечення.

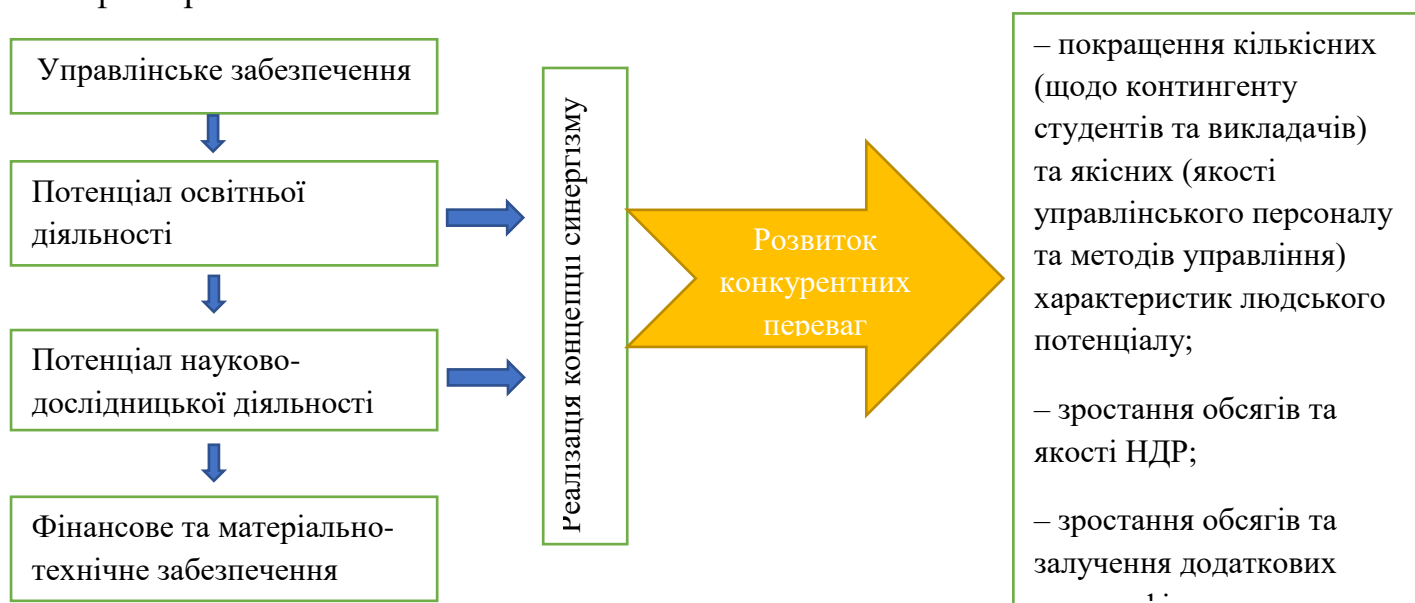

Рис. 1.2. Модель реалізації потенціалу розвитку конкурентоспроможності ЗВО (складено автором на основі [26]).

Р.О. Фатхутдінов включає до основних факторів: науково-освітній потенціал, матеріально-технічну базу, спектр освітніх послуг, ціни на освітні послуги, форми навчання та маркетингові інструменти просування освітніх послуг. Н.І. Верхоглядова вважає, що рівень конкурентоспроможності ЗВО визначається кваліфікацією професорсько-викладацького складу, рівнем розвитку матеріально-технічної бази, кількістю спеціальностей та конкурентоспроможністю випускників на ринку праці [13].

Науковці Л.Л. Антонюк та В.І. Сацик зазначають, що конкурентоспроможність ЗВО забезпечується його здатністю займати та утримувати стійкі позиції на ринку освітніх послуг завдяки: потужному науково-педагогічному потенціалу; широкому спектру фундаментальних і прикладних досліджень; високому потенціалу генерування нових знань; ефективному трансферу технологій в економіку; прогресивним системам підготовки та перепідготовки кадрів найвищої кваліфікації. Водночас фінансова автономія, належне фінансування досліджень та створення стимулів для партнерства з бізнесом є ключовими екзогенними чинниками конкурентного лідерства національних ЗВО [14].

Царенко І. О. виокремлює такі впливові фактори конкурентоспроможності ЗВО, як здатність ефективно залучати науково-освітній потенціал, постійно проводити наукову діяльність, активно впроваджувати нові спеціальності відповідно до потреб ринку праці, збільшувати кількість абітурієнтів через активні маркетингові кампанії, брати участь у грантових програмах і займати високі позиції у відповідних рейтингах. [15, с. 60].

Постійний аналіз конкурентного оточення навчального закладу, а також оцінка та врахування зовнішніх та внутрішніх факторів допоможуть забезпечити його конкурентну позицію. Це дозволить освітньому закладу своєчасно визначити своє місце на ринку освітніх послуг і ефективно реагувати на зміни. Важливо відзначити, що внутрішні фактори, що

забезпечують конкурентоспроможність ЗВО, на пряму пов'язані з результатами його функціонування та мають свої особливості:

- вони виникають через активність ЗВО та впливають на неї одночасно;
- зміни у зовнішньому середовищі впливають на внутрішні чинники;
- зміна одного чинника може викликати зміни в інших і так далі.

Вивчивши найвідоміші міжнародні рейтинги конкурентоспроможності університетів світу, можна виділити такі ключові характеристики найуспішніших з них наведені у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 - Фактори міжнародної конкурентоспроможності університетів (складено автором на основі [9])

Фактори	Опис
Академічна репутація	Університети з високою репутацією визнані одними з найкращих у сфері вищої освіти за високу якість викладання, досліджень та випускників.
Співвідношення викладачів до студентів	Співвідношення викладачів до студентів дає уявлення про доступ студентів до викладачів. Менше студентів на одного викладача зменшує навантаження на викладачів, що покращує якість освіти.
Важливість працевлаштування випускників	Оцінка ефективності університетів у підготовці студентів до успішного працевлаштування є надзвичайно важливою. Випускники таких університетів мають кращі шанси на працевлаштування, кращу зарплату та кар'єрний ріст.
Наявність партнерських зв'язків	Університети, що мають партнерські зв'язки з іншими освітніми закладами, організаціями та підприємствами, можуть забезпечити студентам додаткові можливості для навчання, досліджень та працевлаштування.

Вища освіта в Україні перебуває в постійному процесі трансформації та адаптації до змін у суспільстві та на міжнародному рівні. В контексті глобалізації та посиленої конкуренції на ринку освітніх послуг, SWOT-аналіз стає необхідним інструментом для оцінки конкурентоспроможності закладів вищої освіти. Мною було проведено SWOT-аналіз конкурентоспроможності закладів вищої освіти України з метою ідентифікації їхніх сильних та слабких сторін, можливостей та загроз.

Таблиця 1.3 - SWOT-аналіз міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України (складено автором на основі (Пурій, 2020; Труніна, 2023))

Сильні сторони	Слабкі сторони
S1. Високий рівень кваліфікації викладацького складу	W1. Обмежене фінансування освіти і науки
S2. Низька вартість навчання у порівнянні з країнами Європи	W2. Міграція викладачів та науковців
S3. Участь у міжнародних освітніх і наукових проєктах	W3. Недостатнє матеріально-технічне забезпечення
S4. Розвиток фундаментальної науки в університетах	W4. Низький рівень співпраці з приватним сектором бізнесу
Можливості	Загрози
O1. Залучення інвестицій для покращення інфраструктури	T1. Зниження кількості вступників через демографічні проблеми
O2. Впровадження інноваційних технологій у навчальний процес	T2. Зростання конкуренції з боку закордонних ЗВО
O3. Співпраця з бізнесом та промисловістю для практичної підготовки студентів	T3. Військові загрози
O4. Розширення міжнародних партнерств	T4. Відсутність довгострокових стратегій розвитку освіти

Відповідно, спрощена матриця основних стратегій для формування міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України представлена в табл. 1.4.

Отже, високий рівень кваліфікації викладачів, низька вартість навчання, участь у міжнародних проєктах та розвиток фундаментальної науки є основними перевагами українських ЗВО на міжнародному ринку. Ці фактори створюють сприятливі умови для залучення інвестицій, розширення міжнародних партнерств та впровадження інноваційних технологій у навчальний процес. Водночас обмежене фінансування, міграція викладачів та науковців, недостатнє матеріально-технічне забезпечення і низький рівень співпраці з приватним сектором бізнесу негативно впливають на можливості розвитку ЗВО на міжнародній арені.

Таблиця 1.4 - Матриця стратегій для формування міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України за результатами SWOT-аналізу

SO-стратегії	ST-стратегії
S1O1. Стратегія залучення приватних інвестицій у покращення інфраструктури ЗВО	S1T2. Стратегія розвитку індивідуальних наукових брендів викладачів
S2O3. Стратегія практикорієнтованого навчання	S2T1. Стратегія залучення іноземних студентів
S3O4. Стратегія наукових подій для розширення міжнародних партнерств	S3T4. Стратегія розвитку інституціональної спроможності ЗВО
S4O2. Стратегія впровадження інноваційних технологій у навчальний процес	S4T3. Стратегія розбудови фундаментальних наукових проєктів в оборонній сфері
WO-стратегії	WT-стратегії
W1O1. Стратегія спільних наукових та освітніх проєктів з бізнесом (стратегія опрацювання запитів бізнесу)	W1T4. Стратегія розвитку інституціональної спроможності ЗВО
W2O4. Стратегія розвитку міжнародної наукової та освітньої спеціалізації ЗВО	W2T2. Стратегія розроблення програми підтримки для утримання викладачів та науковців в Україні
W3O2. Стратегія впроваджувати інноваційних технологій навчання	W3T3. Стратегія спільних наукових та освітніх проєктів з бізнесом (стратегія опрацювання запитів бізнесу)
W4O3. Стратегія практикорієнтованого	

навчання	W4T1. Стратегія практикорієнтованого навчання
----------	---

Для мінімізації загроз (демографічні проблеми, зростання конкуренції з боку закордонних ЗВО, військові загрози та відсутність довгострокових стратегій розвитку освіти) необхідно розробляти та впроваджувати стратегії, які передбачають підтримку викладачів та науковців, розвиток інституціональної спроможності ЗВО, та активне залучення бізнесу до освітнього процесу. Таким чином, українські ЗВО можуть забезпечити позиціонування на міжнародному освітньому ринку.

Таким чином, конкурентоспроможність національної освіти визначається її здатністю задовольняти потреби споживачів освітніх послуг шляхом постійного інноваційного розвитку, врахування актуальних тенденцій у сфері вищої освіти та ефективного використання ресурсів. Глибоке і комплексне розуміння системи внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на конкурентні переваги та стабільність навчальних закладів на освітньому ринку, а також їх активне врахування у процесі управління національною освітою, є ключовим для забезпечення її конкурентоспроможності.

1.3. Методичні підходи до оцінки міжнародної конкурентоспроможності закладів вищої освіти

Сьогодні немає єдиної думки щодо використання універсальної методології для оцінки конкурентоспроможності закладів вищої освіти, яка здійснюється за допомогою різноманітних статистичних методів та економіко-математичних моделей. Ці методи дозволяють досліджувати поточний стан конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг, визначати сильні та слабкі сторони закладів та проводити загальний моніторинг їх конкурентоспроможності. Тому від правильно обраного методу залежить

точність отриманих даних оцінки та подальші дії ВНЗ щодо її розробки та формування стратегії поведінки. Основні аспекти управління конкурентоспроможністю, формування конкурентної стратегії та оцінка рівня конкурентоспроможності, зокрема заклади вищої освіти розглядалися в роботах (Breus, 2006, Breus, 2018; Breus et al., 2019; Breus et al., 2020) [17].

Найпоширенішими методами оцінки конкурентоспроможності закладів вищої освіти є показано на рис. 1.3

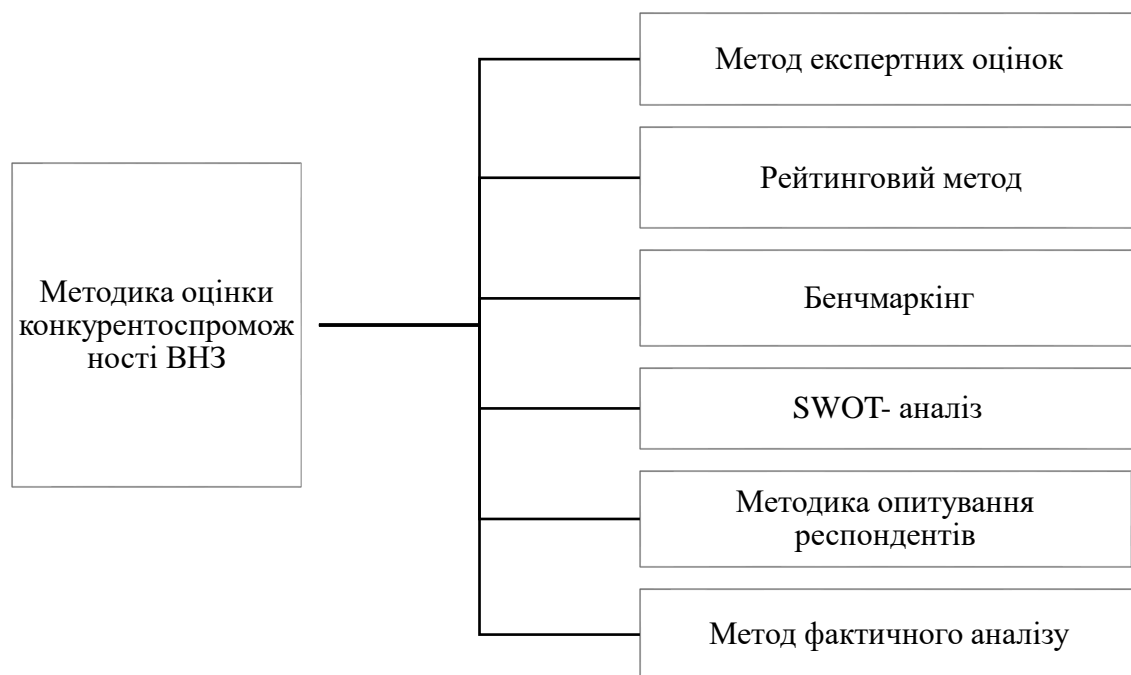

Рисунок 1.3 – Найпоширеніші методи оцінки конкурентоспроможності ВНЗ (складено автором на основі [18])

Подальша деталізація відбудеться через більш докладний розгляд найефективніших методів оцінки конкурентоспроможності закладів вищої освіти.

- **Метод експертних оцінок:** Це спосіб прогнозування та оцінки майбутніх результатів на основі думок фахівців. Під час застосування цього методу опитують групу експертів (зазвичай від 5 до 7 осіб) для визначення змінних, необхідних для оцінки питання. Експерти з різними типами

мислення можуть висловити свої думки щодо найкращих методів мобілізації ресурсів, залучення інвестицій, термінів досягнення завдань та інших аспектів.

- **Метод рейтингових оцінок:** Рейтинг є показником успішності закладу вищої освіти відповідно до визначених критеріїв. Під час рейтингової оцінки порівнюють ЗВО за показниками, які характеризують їх діяльність та якість освітніх послуг.

- **Метод бенчмаркінгу:** Використання цього методу для аналізу конкурентоспроможності ЗВО дозволяє визначити ймовірність успіху закладу, шляхом ідентифікації кращих практик та їх адаптації. Критерії для бенчмаркінгу включають частку на ринку, якість навчання, вартість, якість викладацького складу, відповідність послуг потребам ринку, форми навчання, репутацію та інші аспекти.

- **Метод опитування респондентів:** Цей метод передбачає отримання соціальної інформації про ЗВО через пряме (інтерв'ю) або опосередковане (опитування) взаємодію між соціологом і респондентом. Опитування допомагають отримати інформацію, яка не завжди відображена в офіційних джерелах, та дозволяють реєструвати мотиви дій індивідів і результати цих дій.

- **Метод факторного аналізу:** Цей метод дозволяє виявити фактори, що впливають на конкурентоспроможність ВНЗ, і визначити найвпливовіші чинники.

- **SWOT-аналіз:** Цей метод широко використовується при розробці стратегії. Він дозволяє одночасно оцінити внутрішнє середовище ВНЗ (сильні та слабкі сторони) та зовнішнє середовище (можливості та загрози). Матриця SWOT для ВНЗ включає компоненти: сильні сторони, слабкі сторони, можливості та загрози [19,20].

Оцінка міжнародної конкурентоспроможності національної освіти є важливим інструментом для визначення пріоритетів розвитку освітньої системи та прийняття ефективних управлінських рішень. Завдяки

використанню різних методичних підходів можна отримати чітке уявлення про стан освіти в країні, її сильні та слабкі сторони, а також перспективи розвитку.

Висновки до 1 розділу

Отже для визначення конкурентоспроможності вищої освіти необхідно розглядати цей термін з різних точок зору, включаючи етимологічну та наукову перспективи. Різноманітність підходів до визначення конкурентоспроможності вищих навчальних закладів вказує на складність цього поняття та його залежність від контексту.

У розділі 1.1 було розглянуто поняття та сутність міжнародної конкурентоспроможності національної освіти. Дослідження показало, що конкурентоспроможність освітньої системи є ключовим фактором для її успішного розвитку в умовах глобалізації та міжнародної співпраці.

У розділі 1.2 розглянуто різноманітні фактори, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність закладів вищої освіти. Виявлено, що серед таких факторів можна виділити якість освіти, наукові досягнення, міжнародна репутація, вартість навчання та інші аспекти, які визначають успіх університету на міжнародному ринку.

У розділі 1.3 досліджено методичні підходи до оцінки міжнародної конкурентоспроможності закладів вищої освіти. Виявлено, що існує різноманітність методів та підходів до вимірювання конкурентоспроможності, включаючи ранжування університетів, аналіз міжнародних рейтингів, експертні оцінки та інші методи.

Загальний аналіз отриманих даних дозволяє зробити висновок, що у сучасному світі конкурентність у сфері вищої освіти набуває особливого значення через глобалізацію та постійні зміни у суспільстві. Поняття "конкурентоспроможність" вищих навчальних закладів стає ключовим у контексті їхнього успіху та впливу на розвиток суспільства.

Наступний розділ присвячений порівнянню конкурентоспроможності Київського національного університету та Ludwig Maximilian University of Munich.

РОЗДІЛ 2. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗВО УКРАЇНИ ТА НІМЕЧЧИНИ

2.1 Оцінка міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України на прикладі Київського національного університету імені Т. Шевченка

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (далі - КНУ) - це один з найстаріших і найпрестижніших вищих навчальних закладів України. Заснований у 1834 році, він має багату історію та визнану академічну репутацію як національно, так і в міжнародному масштабі. Оцінка міжнародної конкурентоспроможності КНУ є важливою для розуміння його статусу в глобальному освітньому просторі.

Університет надає освіту на різних рівнях, зокрема готує фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями "Молодший спеціаліст", "Бакалавр", "Магістр", а також кадри вищої кваліфікації в аспірантурі та докторантурі. Підготовка та перепідготовка фахівців здійснюється за 14 спеціальностями на рівні "Молодший спеціаліст", 79 спеціальностями на рівні "Бакалавр" та 73 спеціальностями на рівні "Магістр". Навчальний процес забезпечують 204 кафедри. Науковий потенціал Київського університету включає понад 60 дійсних членів та член-кореспондентів Національних академій наук України, 626 докторів наук та 1697 кандидатів наук [27].

Київський університет підтримує активні міжнародні зв'язки з університетами по всьому світу. Університет має двосторонні партнерські угоди з 227 освітніми та науковими закладами з 57 країн. Щорічно університет відвідують близько 180 закордонних учених і викладачів із 32 країн для проведення наукових досліджень, участі у конференціях та читання лекцій. Більше 1375 викладачів, науковців та студентів щороку виїжджають у зарубіжні відрядження до 59 країн.

Університет активно працює над збільшенням кількості іноземних студентів, і на 2023 рік у ньому навчається 1231 іноземний студент, що стало можливим завдяки впровадженню англомовних програм [28].

Таблиця 2.1 - Динаміка зміни сукупного контингенту студентів за освітніми рівнями бакалавра та магістра (та спеціаліста – до 2018 р.), 2008–2023 рр. (складено автором на основі [28])

Період (навчальний рік)	Сукупний контингент		Зокрема	
	усього	іноземних громадян	за державним замовленням	за контрактом
2008/09	24096	466	14773	9323
2009/10	25856	560	15239	10617
2010/11	25931	393	15527	10404
2011/12	25054	389	15303	9751
2012/13	24893	538	15312	9581
2013/14	24444	709	14986	9458
2014/15	24611	951	15196	9415
2015//16	25010	971	15352	9658
2016/17	24512	924	15674	8838
2017/18	25231	1082	15749	9482
2018/19	25934	1291	15387	10547
2019/20	26746	1675	15693	11053
2020/21	28085	1620	15998	12087
2021/22	30344	1545	16567	13777
2022/23	29175	1231	15708	13467
2023	28316	709	15507	12809
Темп росту, 2023/2008, %	17.51%	52.15%	4.97%	37.39%

За період з 2008/09 до 2023 навчального року кількість студентів у навчальному закладі суттєво зросла, що свідчить про підвищення його популярності та привабливості. Найбільше зростання спостерігається серед іноземних студентів, їх кількість зросла на 52.15%, що підкреслює зростаючу міжнародну привабливість закладу.

Кількість студентів, що навчаються на контрактній основі, також значно зросла – на 37.39%. Це може свідчити про збільшення фінансових можливостей населення або зростання вартості освіти, що робить контрактну форму навчання більш поширеною.

Натомість, кількість студентів, що навчаються за державним замовленням, зросла лише на 4.97%, що вказує на стабільність державного фінансування або обмежену кількість місць, що надаються державою.

Загальна кількість студентів зросла на 17.51%, що вказує на загальну позитивну динаміку зростання контингенту, однак темпи цього зростання значно нижчі порівняно з темпами зростання кількості іноземних студентів та студентів-контрактників.

Ці дані свідчать про те, що навчальний заклад розвивається і стає все більш привабливим як для місцевих, так і для міжнародних студентів, особливо тих, хто обирає контрактну форму навчання.

В межах дослідження було виявлено основних конкурентів КНУ ім. Т. Шевченка за такими показниками, як якість освітніх послуг та вартість навчання. Результати подані в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Порівняльний аналіз університетів України на 2023 р.

(складено автором на основі [29, 30, 31, 32, 33,49])

Назва університету	Якість послуг	Вартість навчання
КНУ ім. Т. Шевченка	Середній бал на бюджет: 172 Максим. обсяг держ. замовлення: 3740 Конкурс на 1 бюджетне місце: 4,29	Середня вартість навчання (очно): 44200 грн., (заочно): 28600 грн.
ХНУ ім. В. Н. Каразіна	Середній бал на бюджет: 160 Максим. обсяг держ. замовлення: 1592 Конкурс на 1 бюджетне місце: 4,50	Середня вартість навчання (очно): 29900 грн., (заочно): 16000 грн.
ЛНУ ім. І. Франка	Середній бал на бюджет: 169 Максим. обсяг держ. замовлення: 3168 Конкурс на 1 бюджетне місце: 4,94	Середня вартість навчання (очно): 29000 грн., (заочно): 22000 грн.
КПІ ім. І. Сікорського	Середній бал на бюджет: 165 Максим. обсяг держ. замовлення: 4971 Конкурс на 1 бюджетне місце: 4,32	Середня вартість навчання (очно): 28000 грн., (заочно): 23500 грн.

НУ «Києво-Могилянська академія»	Середній бал на бюджет: 181 Максим. обсяг держ. замовлення: 690 Конкурс на 1 бюджетне місце: 2,36	Середня вартість навчання (очно): 38000 грн.
СумДУ «Сумський державний університет»	Середній бал на бюджет: 180 Максим. обсяг держ. замовлення: 500 Конкурс на 1 бюджетне місце: 4,8	Середня вартість навчання (очно): 29000 грн., (заочно): 21000 грн.

Узагальнюючи дані з таблиці 2.2, можна зробити висновок, що до стратегічної групи конкурентів Київського національного університету імені Тараса Шевченка належать: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Львівський національний університет імені Івана Франка, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Національний університет «Києво-Могилянська академія» та Сумський державний університет.

Для визначення рівня конкурентоспроможності кожного закладу було використано наступні методи рейтингових оцінок:

Scopus – це одна з найбільших у світі баз даних наукових статей, що використовується для оцінки наукової продуктивності університетів. Рейтинг університетів за показниками Scopus є важливим інструментом для оцінки науково-дослідницької діяльності та впливовості університетів.

Методологія рейтингу Scopus 2023 року:

1. Збір даних: Дані для рейтингу збираються з бази даних Scopus. Включаються всі публікації, які були створені науковцями університетів за певний період.
2. Аналіз показників: Кожен університет оцінюється за кількістю публікацій, цитованістю, h-index та іншими відповідними показниками.

3. Присвоєння балів: На основі аналізу кожному університету присвоюються бали за кожним показником. Показники можуть мати різні вагові коефіцієнти залежно від їх важливості.

4. Формування підсумкового рейтингу: Підсумковий рейтинг формується на основі сумарного балу, отриманого університетом. Університети ранжуються від найвищого до найнижчого балу.

Рейтинг Scopus є одним з ключових інструментів для визначення наукової конкурентоспроможності університетів, що дозволяє оцінити їх внесок у світову науку і рівень міжнародної наукової взаємодії. Результати наведені в Таблиці 2.3.

Таблиці 2.3- Рейтинг університетів за показниками Scopus 2023 р.

Місце	Заклад освіти	Кількість публікацій	Кількість цитувань	Індекс Гірша 2022	Індекс Гірша 2023	Різниця (2022-2023)
1	Київський національний університет імені Тараса Шевченка	24098	179925	117	111	6
2	Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна	12916	90242	85	81	4
3 (+1)	Львівський національний університет імені Івана Франка	9300	65539	74	70	4
4 (-1)	Одеський національний університет імені І. І. Мечникова	4473	32974	72	71	1
5	Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	11670	53056	70	70	0
6	Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	4624	25920	69	66	3
7	Сумський державний університет	4527	41373	62	58	4
8	Національний університет «Львівська політехніка»	11702	56413	61	57	4
9	Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького	2079	18705	60	56	4
10	Прикарпатський	1646	19474	59	54	5

національний університет імені Василя Стефаника					
--	--	--	--	--	--

Відповідно до отриманих результатів, за методом **Scopus** найвищу оцінку конкурентоспроможності отримав Київський національний університет імені Тараса Шевченка основна перевага якого полягає в тому, що:

- КНУ є одним з найактивніших наукових центрів України, де щороку публікуються тисячі наукових статей.
- Роботи науковців КНУ здобувають значне міжнародне визнання та широко цитуються в авторитетних наукових виданнях.
- КНУ має потужний науковий потенціал, який дозволяє йому проводити дослідження на найвищому рівні та робити значний внесок у світову науку.

Важливо зазначити, що рейтинг Scopus не є єдиним показником конкурентоспроможності ЗВО. Існують й інші важливі фактори, такі як якість освітніх програм, рівень викладацького складу, міжнародна співпраця тощо, тому розглянемо «Консолідований рейтинг ЗВО України», що проводить оцінку та ранжування університетів за наступними критеріями:

1. Місце у рейтингу Scopus.
2. Місце у рейтингу «Топ-200 Україна».
3. Бал ЗНО на контракт.

За даними 3-ма показниками виводиться фінальний бал, що є сумою попередніх балів табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Лідируючі заклади ЗВО за консолідованим рейтингом
(складено автором на основі [38])

Назва навчального закладу	Місце у загальному рейтингу	ТОП 200 Україна	Бал ЗНО на контракт	Scopus	Підсумковий бал
Київський національний університет імені Тараса Шевченка	1	2	2	1	5

Львівський національний університет імені Івана Франка	2	5	4	3	12
Національний університет «Львівська політехніка»	3-4	4	3	8	15
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»	3-4	1	9	5	15
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна	5	3	23	2	28
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича	6	10	13	6	29
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	7	11	10	10	31
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова	8	13	24	4	41
Національний університет «Києво-Могилянська академія»	9	15	5	26	46
Ужгородський національний університет	10	16	16	18	50

Київський національний університет імені Тараса Шевченка посідає перше місце в консолідованому рейтингу закладів вищої освіти України. Він має високі показники в усіх ключових категоріях рейтингу:

1) Бал НМТ на контракт. Університет посів друге місце, що вказує на високий рівень балів абітурієнтів, які вступають на контрактну форму навчання;

2) Топ 200 Україна. ЗВО також займає друге місце у рейтингу "ТОП 200 Україна", що відображає його високий рівень серед інших українських університетів;

3) Scopus. Університет займає перше місце за показниками Scopus, що свідчить про його провідну роль у наукових дослідженнях та міжнародне визнання у науковій спільноті;

4) Пілсумковий балІ. З сумарним балом 5, Київський національний університет імені Тараса Шевченка впевнено лідирує в загальному рейтингу, демонструючи відмінні результати у всіх ключових показниках.

Таким чином, Київський національний університет імені Тараса Шевченка підтверджує свою високу конкурентоспроможність серед закладів вищої освіти України завдяки високій якості освіти, потужному науковому потенціалу та значному міжнародному визнанню.

Також я провела SWOT-аналіз відповідних стратегічних зон діяльності університету для оцінки його конкурентоспроможності. Результати наведені у таблиці 2.5..

Таблиця 2.5 - SWOT-аналіз освітньої діяльності КНУ ім. Т. Шевченко
(складено автором на основі [38])

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - збільшення кількості іноземних студентів, що обирають англomовні медичні програми; - зростання кількості студентів, які навчаються на контрактній основі; - значна частка на ринку освітніх послуг; - висока репутація університету; - високий рівень науково-педагогічного складу; - зростання відсотка студентів, які проходять практику поза межами університету. 	<ul style="list-style-type: none"> - відсутність чіткої системи показників та індикаторів якості освітніх послуг, суб'єктивний та недостатній контроль знань; - створення малокомплектних груп і потоків, диспропорція у напрямках освіти; - висока вартість навчання; - обмежена кількість програм дистанційного навчання; - "старіння" науково-педагогічного складу.
Можливості	Загрози

<ul style="list-style-type: none"> - зміна підходів до фінансування освіти та науки, перехід на конкурсне грантове фінансування; - нові закони України «Про освіту» та «Про вищу освіту» збільшують автономію закладів вищої освіти, що дозволяє університетам швидко реагувати на нові виклики; - розширення співпраці з підприємствами відповідних галузей, містом Києвом та іншими регіонами України. 	<ul style="list-style-type: none"> - демографічна криза; - зростаюча конкуренція на ринку освітніх послуг; - скорочення обсягу держзамовлення; - зниження платоспроможного попиту; - недостатня кількість гуртожитків та висока вартість проживання в Києві; - швидкі зміни вимог ринку праці щодо професійних компетенцій працівників; - демпінг цін з боку багатьох ЗВО.
---	---

Таким чином, Київський національний університет імені Тараса Шевченка має потужний потенціал для підтримки і підвищення своєї міжнародної конкурентоспроможності. Це досягається завдяки високому рівню науково-педагогічного складу, престижу, міжнародній співпраці та інтернаціоналізації освітніх програм. Проте для подальшого розвитку університету необхідно вирішувати питання якості освітніх послуг, оновлення науково-педагогічного складу, розвитку дистанційних програм та адаптації до нових умов фінансування та ринку праці.

2.2 Оцінка міжнародної конкурентоспроможності ЗВО Німеччини на прикладі Ludwig Maximilian University of Munich

Якість німецької освіти неспроста визнана у всьому світі. Він добре організований і розроблений таким чином, щоб бути дуже доступним для всіх студентів, дозволяючи їм продовжувати навчання до рівня університету, незалежно від фінансового становища сім'ї. Усі німецькі землі пропонують однакові шкільні системи та систему освіти. Німецькі державні школи - незалежно від того, чи це початкові школи, середні школи чи професійно-технічні школи - зазвичай не вимагають жодної плати за навчання. Серед різноманітних освітніх систем у світі німецька освітня система є всесвітньо

відомою та встановила глобальний еталон у своїй зосередженості на дошкільній освіті, дуальній системі освіти та інклюзивній культурі.

Освітня система Німеччини пройшла складний шлях розвитку, який відображається у її сучасних особливостях:

1. Дворівнева система освіти

Німецька освітня система поділяється на два основних рівні: загальна освіта та вища освіта. Перший рівень включає в себе початкову та середню школу (Grundschule та Gymnasium), де учні отримують загальні знання та підготовку до вищого навчання. Другий рівень охоплює вищі навчальні заклади, такі як університети (Universität) та вищі технічні школи (Fachhochschule), де студенти можуть отримати академічну та професійну освіту відповідно до своїх інтересів та кар'єрних цілей.

2. Дуальна система освіти

Однією з найвідоміших особливостей німецької системи освіти є дуальна система освіти. Ця система поєднує теоретичне навчання в школі з практичною підготовкою на робочому місці. Учні проводять близько половини свого часу в школі, а решту - на робочому місці, де вони здобувають практичні навички та знання у своїй обраній галузі. Дуальна система освіти має багато переваг, як для учнів, так і для роботодавців. Учні отримують цінний досвід роботи, який робить їх більш конкурентоспроможними на ринку праці. Роботодавці мають можливість навчати своїх майбутніх співробітників відповідно до своїх специфічних потреб.

3. Регіональна різноманітність

Освітня система Німеччини також відрізняється регіональною різноманітністю. Кожна федеральна земля має свої власні освітні стандарти та програми, що відображає різноманітні культурні та історичні традиції кожного регіону.

4. Фінансування освіти

Освіта в державних школах Німеччини безкоштовна для всіх дітей. Це означає, що батьки не платять за навчання, шкільні підручники та інші навчальні матеріали [48].

Ludwig Maximilian University of Munich (LMU Munich) є одним з провідних університетів Німеччини та світу, демонструючи високу конкурентоспроможність на міжнародному рівні. Основні аспекти престижності даного університету такі:

1) LMU Munich має високу репутацію як в академічних колах, так і серед роботодавців по всьому світу. Це підтверджується його стабільно високими позиціями в міжнародних рейтингах університетів, таких як QS World University Rankings та Times Higher Education. Престиж університету приваблює талановитих студентів та науковців з різних країн, що сприяє його інтернаціоналізації та глобальному визнанню.

2) LMU Munich відомий своєю сильною науково-дослідною базою та видатними науковими досягненнями. Університет активно співпрацює з іншими провідними дослідницькими установами та компаніями, що забезпечує інноваційні підходи та впровадження передових технологій. Високий рівень науково-дослідної діяльності підвищує конкурентоспроможність університету на міжнародній арені.

3) LMU Munich активно розвиває міжнародні навчальні програми, пропонуючи широкий спектр курсів англійською мовою. Університет бере участь у програмах обміну студентами та викладачами, співпрацює з багатьма провідними закладами вищої освіти по всьому світу. Це забезпечує студентам можливість отримати міжнародний досвід та підвищує їхню конкурентоспроможність на глобальному ринку праці [39].

Проте залишаючись одним із топових університетів, LMU Munich має конкурентів. Тому в межах дослідження було виявлено основних конкурентів КНУ ім. Т. Шевченка за такими показниками, як якість освітніх послуг та вартість навчання. Результати подані в Таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 - Порівняльний аналіз університетів Німеччини в 2023 році (складено автором на основі [41,42,43])

Назва університету	Якість послуг	Вартість навчання
LMU Munich	Висока якість навчання, академічна репутація, досвідчений викладацький склад, різноманітні програми, активне дослідництво та міжнародна співпраця.	Середня вартість навчання (бакалаврат): 241\$., (магістратура): 1000\$.
Technical University of Munich (TUM)	Відомий своєю академічною експертністю та практичним навчанням, велика концентрація на наукових дослідженнях та інженерних технологіях.	Середня вартість навчання (бакалаврат): 259\$., (магістратура): 259\$.
Humboldt University of Berlin	Висока академічна стійкість, історична престижність та активна науково-дослідницька діяльність.	Середня вартість навчання (бакалаврат): 663\$., (магістратура): 1000\$.
Free University of Berlin	Підтримує високі стандарти викладання та дослідницької роботи, акцентуючи увагу на самостійному навчанні та наукових дослідженнях.	Середня вартість навчання (бакалаврат): 661\$., (магістратура): 1000\$.

Отже, узагальнюючи інформацію, наведену на Таблиці 2.6, можна дійти висновку, що до стратегічної групи конкурентів LMU Munich входять: Humboldt University of Berlin та Free University of Berlin, RWTH Aachen University.

Для визначення рівня конкурентоспроможності кожного закладу було запропоновано використовувати рейтинговий метод, а саме аналіз QS World University Rankings 2024: найкращі світові університети. Результати наведені в Таблиці 2.7.

Відповідно до отриманих результатів, найвищу оцінку конкурентоспроможності отримав LMU Munich, основна перевага якого полягає в максимальному наближенні до «ідеального позитивного рішення» порівняно з іншими ЗВО.

Таблиця 2.7- QS World University Rankings 2024 (складено автором на основі [59])

Назва університету	Місце у світовому рейтингу	Академічна репутація	Співвідношення міжнародних викладачів	Міжнародна дослідницька мережа	Загальний рахунок
LMU Munich	54	92.7	73.3	94.4	72.5
Humboldt University of Berlin	87	78.3	52.5	89.7	62.2
Free University of Berlin	98	80.8	62.8	84.9	60.8
RWTH Aachen University	106	49.7	49	63.5	59.3

Також мною було проведено SWOT-аналіз відповідних стратегічних зон господарювання LMU Munich задля визначення оцінки його конкурентоспроможності. Результати наведені у Таблиці 2.8

Таблиця 2.8 - SWOT-аналіз освітньої діяльності LMU Munich (складено автором на основі [39,43])

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> - висока якість навчання та академічна репутація; - досвідчений викладацький склад; - різноманітні програми та активне дослідництво; - міжнародна співпраця. 	<ul style="list-style-type: none"> - високі вартості навчання для іноземних студентів; - обмежена кількість програм дистанційного навчання; - відсутність системи показників та індикаторів якості освітніх послуг; - формування малокомплектних груп та потоків, диспропорція за напрямками освіти.
Можливості	Загрози

<ul style="list-style-type: none"> - збільшення кількості міжнародних студентів; - розширення співпраці з іншими університетами та дослідницькими центрами; - впровадження нових технологій та дистанційного навчання; - поглиблення науково-дослідницької роботи. 	<ul style="list-style-type: none"> - зростання конкуренції на ринку освітніх послуг; - зміна підходів до фінансування освіти та науки; - демографічна криза; - зменшення обсягу державного фінансування; - скорочення обсягу державного замовлення.
--	--

Отже, Ludwig Maximilian University of Munich (LMU Munich) є одним із провідних університетів Німеччини, який відомий своєю високою академічною репутацією та якістю надання освітніх послуг. Університет має досвідчений викладацький склад, різноманітні програми навчання та активно займається дослідницькою роботою. Проте, високі вартості навчання для іноземних студентів та обмежена кількість програм дистанційного навчання можуть стати суттєвими перешкодами для підвищення міжнародної конкурентоспроможності. У цілому, LMU Munich має потенціал для подальшого розвитку та зміцнення свого місця на міжнародній арені вищої освіти.

2.3 Порівняльний аналіз формування міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України та Німеччини (КНУ та LMU Munich)

Порівняльний аналіз формування міжнародної конкурентоспроможності закладів вищої освіти України та Німеччини, зокрема Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ) та Ludwig Maximilian University of Munich (LMU Munich), є актуальною темою у сучасному освітньому дискурсі. Обидва університети мають велику репутацію як в своїх країнах, так і на міжнародному рівні, проте вони відрізняються за рядом ключових параметрів, що впливають на

їхню конкурентоспроможність. Дані параметри можна розглянути у Таблиці 2.8.

Таблиця 2.9 - Порівняльний аналіз формування міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України та Німеччини (КНУ та LMU Munich) (складено автором на основі [42,43])

Критерії	КНУ	LMU Munich
Якість освіти	Середня	Висока
Вартість навчання (бакалаврат)	Низька	Середня
Вартість навчання (магістратура)	Низька	Висока
Міжнародна репутація	Потребує покращення	Відомий своєю репутацією в світі
Кількість міжнародних студентів	Невелика	Значна
Програми навчання	Обмежені	Різноманітні
Наукові досягнення	Потребує покращення	Високі
Співпраця з підприємствами та установами	Недостатня	Розвинена

Таким чином, наведена таблиця демонструє певні відмінності між Київським національним університетом імені Тараса Шевченка та Ludwig Maximilian University of Munich (LMU Munich) у контексті міжнародної конкурентоспроможності.

КНУ має низьку вартість навчання, але середню якість освіти, тоді як LMU Munich відомий своєю високою якістю освіти, але вартість навчання там є вищою. Незважаючи на це, у LMU Munich значно більше міжнародних студентів і більш розвинена співпраця з підприємствами та установами.

Якщо казати про міжнародну репутацію, то вона охоплює два важливих питання рейтингів та акредитації, а також партнерств та програм обміну. Щодо рейтингів та акредитації КНУ займає високі позиції серед українських університетів у міжнародних рейтингах, таких як QS World University Rankings. Проте, в глобальному контексті його позиції поступаються багатьом європейським університетам. А ось LMU стабільно входить у топ-100 університетів світу за версією QS World University

Rankings і Times Higher Education. Цей університет має високу репутацію в Європі та світі завдяки своїм дослідницьким досягненням і якості освіти. Партнерства та програми обміну кажуть нам про наступне: КНУ активно розвиває міжнародні зв'язки, бере участь у програмах Erasmus+, співпрацює з університетами Європи та США. LMU Munich, у свою чергу, має широкий спектр міжнародних партнерств і програм обміну, що дозволяє студентам та викладачам брати участь у глобальних академічних мережах.

Щодо структури академічних програм було охоплено такі складові як різноманітність та інновації та якість викладання. Різноманітність та інновації кажуть нам про те, що КНУ пропонує різноманітні бакалаврські, магістерські та докторські програми, з акцентом на класичні та прикладні науки. Останнім часом університет активно впроваджує нові програми, орієнтовані на ринкові потреби. А LMU Munich надає широкий спектр інноваційних програм, які поєднують міждисциплінарний підхід і сучасні дослідження. Університет відомий своїми програмами в галузі природничих наук, медицини, гуманітарних та соціальних наук. Якість викладання у цих двох університетах достатньо висока, хоча має деякі відмінності. КНУ має висококваліфікований викладацький склад, хоча стикається з викликами, пов'язаними з фінансуванням і матеріальною базою. LMU Munich також підтримує високу якість викладання через залучення провідних науковців і використання сучасних технологій навчання.

Важливим моментом також є розвиток дослідницької діяльності всередині університету. КНУ здійснює значний внесок у наукові дослідження, особливо в галузі природничих наук і гуманітарних дисциплін. Однак, доступ до міжнародних грантів і фінансування є обмеженим. LMU Munich є одним з провідних дослідницьких університетів Німеччини, що підтверджується численними публікаціями в міжнародних журналах, високим рівнем цитування та участю в європейських дослідницьких проектах.

Формування міжнародної конкурентоспроможності ЗВО залежить від багатьох факторів, таких як міжнародне визнання, якість академічних програм, дослідницька діяльність, інфраструктура та фінансування. КНУ та LMU Munich демонструють різні рівні успішності в цих аспектах, що пояснюється як історичними, так і економічними умовами їх розвитку. LMU Munich має більш розвинену дослідницьку базу та міжнародну репутацію, тоді як КНУ активно працює над поліпшенням своїх позицій, незважаючи на обмежене фінансування. Отже, хоча КНУ має певні переваги у вартості навчання та має потенціал для покращення якості освіти та міжнародної репутації, LMU Munich виділяється своєю високою якістю освіти та широким міжнародним впливом.

Висновки до розділу 2

1. КНУ є одним з провідних університетів в Україні з високим рівнем академічної репутації та дослідницької активності. Він здійснює активну міжнародну співпрацю та залучає науковців із різних країн. Проте, університет має виклики у плані підвищення якості освіти та забезпечення стабільного фінансування.

2. LMU Munich є одним з найпрестижніших університетів у Німеччині, з високим рівнем наукових досягнень і впливовими академічними програмами. Він має сильну міжнародну співпрацю та забезпечує високий рівень освіти, що сприяє його конкурентоспроможності на світовому ринку освіти.

3. КНУ і LMU Munich обидва є визначальними установами в своїх країнах і мають свої сильні та слабкі сторони. У порівнянні, КНУ має великий потенціал у розвитку міжнародних зв'язків, але потребує подальшої роботи над якістю освіти та фінансовою стійкістю. LMU Munich має значний авторитет на міжнародній арені, але може зустрічати виклики у забезпеченні доступності для студентів з різних країн та розвитку більш гнучких освітніх програм.

РОЗДІЛ 3

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДВИЩЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЗВО УКРАЇНИ

3.1 Проблеми в досягненні міжнародної конкурентоспроможності ЗВО.

Заклади вищої освіти (ЗВО) відіграють ключову роль у розвитку суспільства, забезпечуючи підготовку висококваліфікованих фахівців та сприяючи науковим і технологічним інноваціям. У сучасному глобалізованому світі конкурентоспроможність ЗВО на міжнародній арені стає критично важливою, адже вона визначає не лише престиж і популярність окремого закладу, але й впливає на економічний розвиток країни загалом. Проте досягнення високого рівня міжнародної конкурентоспроможності є складним завданням, що супроводжується низкою проблем і викликів.

Взаємозалежність вищої освіти та економічного і політичного розвитку країни є значною, оскільки освіта впливає на всі державні процеси. Чим більший відсоток населення має вищу освіту, тим успішніше розвивається суспільство. Розвиненим країнам властивий високий рівень освіти серед населення. В Україні лише близько 28% громадян мають вищу освіту, тоді як у європейських країнах цей показник становить 40-50%. Зі зростанням технічного прогресу попит на людей з вищою освітою зростатиме.

Тому виявлення основних проблем системи вищої освіти та пошук шляхів її модернізації є надзвичайно актуальним для України сьогодні [49].

Однією з найгостріших проблем освіти є невідповідність чинної в Україні старої радянської системи освіти сучасним реаліям. Радянська модель освіти суттєво відрізнялася від ринкової моделі освіти розвинених країн. Ці відмінності визначалися специфікою ролі освіти в радянській

системі, де головними елементами були військово-промисловий комплекс (ВПК) та керівні органи комуністичної партії. ВПК включав ключові промислові міністерства, тоді як інші міністерства, включаючи республіканські міністерства освіти, мали другорядну роль і готували фахівців для ВПК, партійного керівництва та інших галузей державного господарства. Через це деякі важливі дисципліни, такі як економіка, організація та планування, психологія, право, викладалися з перекрученнями. Особиста відповідальність, інтелектуальна свобода та вміння вирішувати проблеми не були пріоритетами в радянській освіті [50,51].

В Україні немає стабільної державної політики щодо якості освіти, хоча її регулярно оновлюють і переглядають. Далі ми розглянемо основні проблеми, які можна розділити на три групи: управлінські, політичні та практичні, які наведені у таблиці.

Таблиця 3.1 - Проблеми в досягненні міжнародної конкурентоспроможності ЗВО (складено автором на основі [52,53,54,55])

Категорія проблеми	Проблема	Опис
Проблеми управління	Нестабільна політика у сфері освіти	Нестабільна або непослідовна політика у сфері освіти, що ускладнює розвиток ЗВО та їхню конкурентоспроможність на міжнародному рівні.
	Недостатня фінансова підтримка	Брак достатніх фінансових ресурсів обмежує можливості розвитку ЗВО, модернізації інфраструктури, науково-дослідницької бази та залучення кваліфікованих викладачів і науковців.
	Недостатня якість управління	Проблеми управління, включаючи недостатнє професійне навчання керівників, відсутність ефективних стратегій розвитку, корупцію та бюрократію, що впливає на ефективність ЗВО.
	Відсутність міжнародного співробітництва	Недостатня участь у міжнародних програмах обміну студентами та викладачами, відсутність партнерських відносин з іншими університетами та дослідницькими центрами.
Політичні проблеми	Визнання українських дипломів	Більшість країн світу не визнають українські дипломи без додаткового підтвердження, що свідчить про недовіру до кваліфікації українських студентів.
	Фінансування та бюджетні обмеження	Недостатнє фінансування державних ЗВО обмежує їхні можливості для розвитку та модернізації, що може включати нестачу коштів на інфраструктуру,

		наукові дослідження, міжнародну співпрацю тощо.
	Кадрові проблеми	Недостатня кваліфікація кадрів у сфері освіти, нестабільність у кадровій політиці, відтік кваліфікованих кадрів за кордон.
	Регулювання міжнародної співпраці	Обмеження або недостатня підтримка держави щодо міжнародної співпраці, складність отримання віз для іноземних студентів, обмеження фінансування міжнародних проектів.
Практичні проблеми	Неконкурентна зарплата та умови праці	Низька зарплата та нестабільні умови праці спричиняють відтік кадрів і зниження мотивації викладачів до наукових досліджень та підвищення якості освіти.
	Недостатній розвиток інфраструктури	Відсутність сучасної інфраструктури обмежує проведення досліджень і навчання за сучасними методиками, знижує привабливість ЗВО для іноземних студентів і науковців.
	Недостатній рівень володіння іноземними мовами	Недостатня мовна підготовка ускладнює міжнародну співпрацю, обмін студентами та викладачами, залучення іноземних студентів.

Отже, сучасна система вищої освіти стикається з багатьма проблемами, головною з яких є відсутність довгострокової стратегії розвитку та чіткої державної політики щодо задоволення потреб вищої освіти в Україні. Загалом ці проблеми можна класифікувати на три категорії: політичні, проблеми практичного застосування та управлінські, вони тісно пов'язані між собою і потребують комплексного вирішення. Наразі гострою проблемою є те, що диплом не гарантує успішного працевлаштування, оскільки система вищої освіти не готує студентів як фахівців, які потрібні на ринку праці. Для вирішення цих проблем держава та студенти мають співпрацювати, розвиваючи управління якістю вищої освіти, поєднуючи теорію з практикою та вирішуючи політичні питання, щоб вища освіта відповідала їхнім потребам та сприяла розвитку національної економіки.

3.2 Шляхи підвищення міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України.

Модернізація вищої освіти в Україні потребує вирішення ряду проблем, серед яких особливо актуальними є відповідність підготовки фахівців потребам сучасної економіки, зниження якості навчання, поширена

корупція у сфері вищої освіти, відсутність зв'язку з науковими дослідженнями та повільний процес інтеграції в європейський та світовий інтелектуальний простір. З середини 1990-х років в Україні спостерігається значне розширення системи вищої освіти, яке включає збільшення кількості вищих навчальних закладів та стрімке зростання кількості студентів і випускників. Це розширення супроводжується проблемами, такими як руйнування системи професійно-технічної освіти, дефіцит кваліфікованих робітничих кадрів, вища безробітність серед випускників, інфляція освітніх стандартів, перевантаження викладачів та фінансові труднощі. Важливо враховувати, що розвиток вищої освіти впливає на економічний розвиток країни та може бути ключем до підвищення її конкурентоспроможності. Тому сучасні стратегії підвищення конкурентоспроможності вищої освіти повинні базуватися на принципах:

Успішне впровадження цих заходів потребує комплексного підходу та координації зусиль на рівні держави, закладів освіти та суспільства в цілому. Підвищення конкурентоспроможності ЗВО України не лише зміцнить їх позиції на міжнародній арені, але й сприятиме загальному розвитку країни та підвищенню якості життя її громадян.

Таблиця 3.2 - Головні стратегії для підвищення міжнародної конкурентоспроможності КНУ (складено автором)

Тип стратегії	Назва стратегії	Реалізація
S101	Стратегія залучення приватних інвестицій у покращення інфраструктури ЗВО.	<ul style="list-style-type: none"> - Створення партнерств з провідними компаніями та інвестиційними фондами. - Проведення презентацій та форумів для демонстрації потенціалу університету та його інфраструктурних проектів. - Використання механізмів державно-приватного партнерства для реалізації великих проектів.
S203	Стратегія практикорієнтованого навчання.	<ul style="list-style-type: none"> - Розробка дуальних освітніх програм, що поєднують теоретичне навчання з практичним досвідом. - Створення програм стажувань та практик у співпраці з провідними національними та

		<p>міжнародними компаніями.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Впровадження проектно-орієнтованого навчання, де студенти працюють над реальними проектами.
S304	Стратегія наукових подій для розширення міжнародних партнерств.	<ul style="list-style-type: none"> - Регулярне проведення міжнародних наукових заходів з участю провідних вчених та дослідників. - Активне залучення науковців та студентів до участі у міжнародних конференціях та симпозіумах. - Розширення мережі міжнародних партнерств через участь у спільних дослідницьких проектах.
S402	Стратегія впровадження інноваційних технологій у навчальний процес	<ul style="list-style-type: none"> - Розробка та впровадження онлайн-курсів та дистанційних навчальних програм. - Використання технологій віртуальної та доповненої реальності для проведення лабораторних робіт та практичних занять. - Інтеграція сучасних навчальних платформ у повсякденний навчальний процес.
S1T2	Стратегія розвитку індивідуальних наукових брендів викладачів	<ul style="list-style-type: none"> - Заохочення викладачів до публікації наукових статей у високореєтингових журналах. - Участь викладачів у міжнародних наукових конференціях та семінарах. - Створення персональних веб-сайтів та профілів у соціальних мережах для викладачів.
S2T1	Стратегія залучення іноземних студентів	<ul style="list-style-type: none"> - Розробка англійськомовних навчальних програм. - Надання стипендій та інших форм фінансової допомоги іноземним студентам. - Проведення активної маркетингової кампанії для залучення іноземних студентів.
S3T4	Стратегія розвитку інституціональної спроможності ЗВО	<ul style="list-style-type: none"> - Вдосконалення системи управління університетом. - Підвищення кваліфікації викладачів та науковців. - Модернізація матеріально-технічної бази університету

Застосування зазначених стратегій дозволить Київському національному університету імені Тараса Шевченка підвищити свою міжнародну конкурентоспроможність. Стратегія залучення приватних інвестицій допоможе модернізувати інфраструктуру, що створить комфортні умови для навчання та наукової діяльності. Практично орієнтоване навчання забезпечить студентів необхідними практичними навичками і сприятиме їх працевлаштуванню. Організація наукових подій та участь у них розширить

міжнародні партнерства і сприятиме обміну досвідом. Впровадження інноваційних технологій у навчальний процес зробить освіту доступнішою та ефективнішою. Всі ці заходи в комплексі сприятимуть підвищенню якості освіти та наукових досліджень в університеті, що в свою чергу зміцнить його позиції на міжнародній арені.

Висновки до розділу 3

Сучасна система вищої освіти в Україні стикається з низкою практичних проблем, які потребують комплексного та системного підходу до вирішення. Основні практичні проблеми включають недостатній рівень володіння іноземними мовами, неконкурентність зарплат та умов праці викладацького складу, недостатній розвиток інфраструктури, наявність корупції в освітній сфері та обмеження можливостей поєднання навчання з роботою. Недоліки у вищій освіті ускладнюють міжнародну співпрацю, можуть впливати на привабливість українських закладів вищої освіти для іноземних студентів та науковців, а також обмежують доступ до вищої освіти для різних соціальних груп.

Загалом, вирішення практичних проблем вищої освіти в Україні вимагає довгострокових стратегій розвитку, чіткої державної політики та співпраці між урядом, освітніми закладами та громадськістю. Лише через комплексне рішення цих проблем можна створити ефективну та конкурентоспроможну систему вищої освіти, яка відповідає потребам сучасного суспільства та сприяє розвитку національної економіки.

ВИСНОВКИ

Дипломна робота, присвячена дослідженню міжнародної конкурентоспроможності національної освіти, охоплює кілька ключових аспектів, які є важливими для розуміння та покращення позицій українських закладів вищої освіти (ЗВО) на світовій арені. У роботі розглянуто теоретичні засади, фактори впливу, методичні підходи до оцінки, проведено порівняльний аналіз української та німецької освітніх систем, а також надано рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності освіти України.

У першому розділі "Теоретичні засади дослідження міжнародної конкурентоспроможності національної освіти" детально розглянуто основні поняття та сутність міжнародної конкурентоспроможності освіти. Виявлено, що міжнародна конкурентоспроможність ЗВО визначається їх здатністю приваблювати та утримувати талановитих студентів, викладачів та науковців, а також забезпечувати високий рівень навчання і наукових досліджень.

Досліджено фактори, що впливають на міжнародну конкурентоспроможність ЗВО, серед яких якість освіти, наукова діяльність, інтернаціоналізація, фінансова стабільність, інфраструктура та управління. Визначено, що для досягнення високих позицій у міжнародних рейтингах ЗВО мають активно розвивати кожен із цих аспектів.

У другому розділі "Аналіз міжнародної конкурентоспроможності ЗВО України та Німеччини" порівняльний аналіз формування міжнародної конкурентоспроможності Київського національного університету імені Тараса Шевченка (КНУ) в Україні та Людвіг-Максиміліан університету в Мюнхені (LMU Munich) в Німеччині виявив суттєві особливості. Зокрема, КНУ, як один з провідних університетів України, зосереджується на розвитку академічної репутації, наукових досягнень та міжнародних зв'язків. В той час як LMU Munich, що є одним із найпрестижніших університетів у Німеччині, також акцентує увагу на високому науковому рівні та міжнародній привабливості. Однак, варто відзначити, що в Україні університети,

включаючи КНУ, часто стикаються з викликами у фінансуванні та матеріально-технічному забезпеченні, що може обмежувати їхній потенціал у конкуренції на міжнародній арені. Навпаки, у Німеччині університети мають значно більші можливості щодо фінансування та доступу до новітніх технологій та інфраструктури, що сприяє їхньому успіху у світовому освітньому просторі.

Таким чином, хоча КНУ та LMU Munich мають схожі цілі щодо підвищення міжнародної конкурентоспроможності, їхні можливості та виклики значно відрізняються через специфіку освітнього середовища та економічних умов кожної країни.

У третьому розділі "Рекомендації до підвищення міжнародної конкурентоспроможності освіти України" окреслено проблемні питання освітньої галузі України та запропоновано шляхи їх вирішення. Основними рекомендаціями є:

- впровадження міжнародних стандартів та акредитацій, підвищення кваліфікації викладачів, модернізація навчальних програм;
- стимулювання наукової діяльності, підвищення рівня публікацій, підтримка інноваційних проектів;
- залучення іноземних студентів та викладачів, розширення міжнародного співробітництва, участь у міжнародних програмах;
- інвестування у модернізацію навчальних та дослідницьких лабораторій, розвиток цифрових технологій.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме підвищенню міжнародної конкурентоспроможності українських ЗВО, що дозволить їм зайняти гідне місце у світовій освітній системі, а також сприятиме загальному розвитку національної освіти і науки.

Втілення цих рекомендацій в життя дозволить Україні не лише стати більш конкурентоспроможною на світовому ринку освітніх послуг, але й сприятиме економічному розвитку країни та підвищенню добробуту її громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Kuz'min, O.Ye. Mel'nyk, O.H. and Romanko, O.P. (2011), Konkurentospromozhnist' pidpryiemstva: planuvannia ta diahnostryka [Competitiveness of the enterprise: planning and diagnostics], IFNTUNH, IvanoFrankivs'k, Ukraine.
2. Етимологічний словник української мови (у 7 томах) [Текст] / Під ред. О. С. Мельничука, В. Т. Коломійця, О. Б. Ткаченко; – Т. 2. – К.: «Наукова думка», 1985. – 570 с.
3. Кравченко К.В. Управління конкурентоспроможністю вищого навчального закладу / К.В. Кравченко // Науковий вісник Донбасу. — 2011. — № 3. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2011_3_17
4. Романова И.Б. Управление конкурентоспособностью высшего учебного заведения. — Ульяновск: Средневолжский научный центр, 2005. — 140 с.
5. Безтелесна Л.І. Суть та чинники впливу на конкурентоспроможність вищих навчальних закладів / Л.І. Безтелесна, І.А. Либак // Економіка і суспільство. — 2017. — № 9. — С. 145—151.
6. Карпюк О.А. Проблеми оцінки якості освітніх послуг у системі освітнього менеджменту / О.А. Карпюк // Наукові праці Національного університету харчових технологій. — 2014. — Т. 20. — № 2. — С. 146—152.
7. The Global Economy. (2022). Germany: Education spending. https://ru.theglobaleconomy.com/Germany/Education_spending/
8. Шапран О. І. Створення інноваційного освітнього середовища в процесі професійної підготовки майбутнього вчителя: О. І. Шапран, та Ю. П. Шапран – 2010. – № 9. – С. 108-110.
9. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area. <http://ehea.info/page-standards-and-guidelines-for-quality-assurance>

10. Безгласная Е.А. Проблемы обеспечения конкурентоспособности вузов и стратегии их деятельности в условиях региональной конкуренции / Е.А. Безгласная // Некоторые аспекты социодинамики сферы образования в современном российском обществе – М. : Московский общественный научный фонд, 2000. – С. 20–26

11. Карпюк О. А. Проблеми оцінки конкурентоспроможності освітніх послуг / О. А. Карпюк // URL: <http://archive.nbuv.gov.ua>

12. Ольшанцева Т. О. Методи підвищення конкурентоспроможності освітніх послуг вищих навчальних закладів / Т. О. Ольшанцева, И. Г. Бритченко // URL: www.confcontact.com

13. Безтелесна Л.І. Суть та чинники впливу на конкурентоспроможність вищих навчальних закладів / Л.І. Безтелесна, І.А. Либак // Економіка і суспільство. — 2017. — № 9. — С. 145—151.

14. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні: монографія / [А.Ф. Павленко, Л.Л. Антонюк, Н.В. Василькова, Д.О. Ільницький та ін.]; за заг. ред. д. е. н., проф. А.Ф. Павленка та д. е. н., проф. Л.Л. Антонюк. — К.: КНЕУ, 2014. — 350 с.

15. Tsarenko, I.O. (2018), "The mechanism of state regulation of the competitiveness of higher education in Ukraine", Abstract of Ph.D. dissertation, Economics and management of the national economy, Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi, Ukraine.

16. Pirus, V.O. (2017), "External and internal factors influencing the innovative development of higher education institutions in Ukraine", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, vol. 12, pp. 90—93.

17. Breus, S.V., Suhoniako, I.I. (2020). Competitiveness of the business entity and the main aspects of its management. Imperatives of Economic Growth in the Context of Realization of Global Sustainable Development Goals: Abstracts of the International Scientific and Practical Internet Conference Dedicated to the 90th Anniversary of Kyiv National University of Technologies and Design (Kyiv, April

9, 2020). Kyiv: KNUTD, 197: 64–66.
<https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/15705>

18. Tardaskina, T.M., Zubkova, I.H. (2013). Components of university competitiveness and determination of methods for its evaluation. URL: http://www.rusnauka.com/12_KPSN_2013/Economics/6_135194.doc.htm.

19. Теорія економічного аналізу: навч. посібник / А. Г. Загородній, Г. І. Кіндрацька, З. О. Коваль, О. І. Тивончук. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2012. – 328 с.

20. Пухтаєвич Г. О. Аналіз національної економіки: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / Пухтаєвич Г. О. – К.: КНЕУ, 2003. – 148 с.

21. Тимошенко О.В. Підвищення конкурентоспроможності вищих навчальних закладів культури і мистецтв України. Економіка і менеджмент культури. 2014. № 1. С. 27-31.

22. Прус Л. Теоретичні засади управління конкурентоспроможністю вищих навчальних закладів. Вісник Тернопільського державного економічного університету. 2006. № 2. С. 114–123

23. Шевченко А.В., Шворак А.С. Напрями підвищення конкурентоспроможності навчального закладу. Формування ринкових відносин в Україні. 2015. № 6 (169). С. 78-82.

24. Верхоглядова Н.І. Економічний вимір якості вищої освіти як складової національної конкурентоспроможності: монографія / Н.І. Верхоглядова. — Донецьк: Видво ДНУ, 2004. — 196 с

25. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні: монографія / [А.Ф. Павленко, Л.Л. Антонюк, Н.В. Василькова, Д.О. Ільницький та ін.]; за заг. ред. д. е. н., проф. А.Ф. Павленка та д. е. н., проф. Л.Л. Антонюк. — К.: КНЕУ, 2014. — 350 с.

26. Антонюк Л. Л., Павленко А. Ф., Василькова Н. В. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні: монографія. Київ: КНЕУ, 2014. 350 с.

27. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. (n.d.). Освітня діяльність. URL: <https://www.univ.kiev.ua/osvitnya-diyalnist/>
28. Бургов В.М. Звіт ректора Київського Національного університету імені Тараса Шевченка, 2023. 8 с.
29. Національний університет "Києво-Могилянська академія". URL: <https://vstup.osvita.ua/y2023/r27/79/>
30. Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського". URL: <https://vstup.osvita.ua/r27/174/>
31. Львівський національний університет імені Івана Франка. URL: <https://vstup.osvita.ua/r14/282/>
32. Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна. URL: <https://vstup.osvita.ua/r21/62/>
33. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. URL: <https://vstup.osvita.ua/r27/41/>
34. Вартість навчання на контракті в українських університетах: де найдорожче. URL: <https://www.rbc.ua/ukr/styler/stoimost-obucheniya-kontrakte-ukrainskih-1644337384.html>
35. Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (Каразінський університет). URL: <https://portal-abiturienta.it-kharkiv.com/universities/karazin#:~:text=%D0%92%D0%B0%D1%80%D1%82%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D1%83%20%D0%B2%20%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%B7%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%20%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82%D1%96%20%D1%83%202023%20%D1%80%D0%BE%D1%86%D1%96%3A&text=%D0%97%D0%B0%D0%B3%D0%B0%D0%BB%D0%BE%D0%BC%20%D0%B2%D0%BE%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%8C%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2015,>

[%D1%80%D1%96%D0%BA%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20\(%D0%B7%D0%B0%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0\).](#)

36. Львівський національний університет імені Івана Франка. URL: <https://abiturients.info/uk/university/lvovskaya-oblast-lvov/lvovskyy-nacyonalnyy-unyversytet-ymeny-yvana-franko-lnu>

37. Вартість навчання в «Національний університет "Києво-Могилянська академія"». URL: <https://vstup.osvita.ua/r27/79/price.html>

38. Балан В. Г, Анісімова Л. А. Методичне забезпечення оцінювання конкурентоспроможності підприємств. Теоретичні та прикладні питання економіки. Випуск 25, 2011. С. 33–42.

39. ТОПові університети Німеччини. URL: <https://osvita.in.net/abroad/119>

40. Free University of Berlin. URL: <https://www.ustudy.ru/germany/vuzy/free-university-of-berlin>

41. Humboldt University of Berlin. URL: <https://www.ustudy.ru/germany/vuzy/humboldt-university-of-berlin>

42. Technical University of Munich (TUM). URL: <https://albioneducation.com/ru/technical-university-munich-tum-germaniya/#:~:text=%D0%A1%D1%82%D0%BE%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%8C%3A,%D0%9C%D0%B0%D0%B3%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0%3A%20129.40%20%E2%82%AC%20%D0%B7%D0%B0%20%D1%81%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D1%81%D1%82%D1%80>

43. Ludwig Maximilian University of Munich. URL: <https://www.ustudy.ru/germany/vuzy/university-of-munich>

44. Вербовська Л. С., Степанюк Г. С., Кушлик О. Ю. Використання методики SWOT-аналізу при розробці стратегії інтернаціоналізації закладів вищої освіти. Науковий вісник Івано-Франківського національного

технічного університету нафти і газу. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. 2019.

45. Гладченко М. М. SWOT-аналіз – складова частина стратегічного менеджменту вищих навчальних закладів країн ЄС. Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова]. Серія : Педагогічні та історичні науки. 2013. Вип. 109. С. 33–40.

46. Дюндін В. Д., Ломоносов Д. А. Ринкова модель управління вищим навчальним закладом. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 6. С. 32–38.

47. Studying in Germany: a guide to the education system in Germany". URL: www.study-in-germany.de

48. Education in Germany: System and Structure". URL: www.bmbf.de

49. Сумський державний університет. URL: <https://sumdu.edu.ua/uk/>

50. Казьмірчук, Г. Д. (2009). Історія України. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/ukraine-history-textbook-2009-kazmirchyk/62.php>

51. UA Historia. (n.d.). Освіта в Україні в 20-30 роках. Retrieved May 20, 2024. URL: <https://uaistoria.com/%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0-%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96-%D0%B2-20-30-%D1%80%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D1%85/>

52. Петренко, О. (2020). Міжнародна конкурентоспроможність закладів вищої освіти: проблеми та перспективи. Український журнал психонавчання та психотерапії, 2(15), 45-58.

53. Ковальчук, І. (2019). Політичні аспекти розвитку вищої освіти в Україні: аналіз і перспективи. Вісник університету, 3(22), 112-125.

54. Гаврилюк, М. (2018). Фінансування вищої освіти в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Економіка і управління, 4(33), 78-92.

55. Сідоренко, В. (2021). Міжнародна співпраця в сфері вищої освіти: аналіз та рекомендації для України. Міжнародний журнал наукових досліджень, 8(2), 101-115.

56. Скиба М. В. Підвищення конкурентоспроможності ВНЗ України як чинника зростання рівня якості надання освітніх послуг. Економіка. Випуск 29, 2015. Серія 18. С.16-21.

57. Штуль В. П. Конкурентоспроможність освітніх послуг: роль матеріально-технічної бази. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2003. № 494. С. 258–265.

58. Конкурентоспроможність вищої освіти в умовах інформаційного суспільства: колективна монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, доц. Н. І. Холявко. Чернігів: ЧНТУ, 2020. Том II: Науково-практичні засади підвищення конкурентоспроможності національної системи вищої освіти. 2020. 192 с.

59. Консолідований рейтинг вишів України URL: <https://osvita.ua/vnz/rating/51741/>

60. Юрченко М.Г., Тарасенко С.В. SWOT-аналіз міжнародної конкурентоспроможності закладів вищої освіти України. Матеріали Міжнародної конференції «Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток», Суми, СумДУ, 23 травня 2024.